

1

Zase jel domů na Vánoce. Těšil se na ně jako dítě, měkká víra matčina a tvrdá víra otcova nalévaly do jeho srdce krůpěje osvěžení. A teplo se rozlévalo v prsou, jako když mu kněz vložil na jazyk poprvé svatou hostii.

Vidí otce, hranatého muže se širokými rameny a s pěstmi těžšími než perlík, kterým mává nad rozžhaveným železem.

Otec je kovář. I děd byl kovářem a praděd též. A na kovadlinu, otlučenou údery kladiv, bušily ruce, které již dávno zpráchnivěly pod hlínou. Od nepaměti všichni předkové byli kováři a hlavy měli tvrdší než ocel, kterou drtili svými perlíky. Vít ještě pamatuje děda, který se nikdy nevyhříval jako venkovští výměnkáři před stavením, nýbrž stál se synem v dílně široce rozkročen před kovadlinou jako staletý dub. A každou neděli svátečně ustrojen, se zpěvníkem v ruce šel do kostela. Stál tam na chóru vedle varhan a ve všech hlasech zpívajících hrdel rozeznal jsi jeho kovový hlas. Takový byl děd a takový byl i otec. Když děd zemřel, stál otec nad jeho hrobem, oči upíral k černé rakvi, zasypávané hlínou, ale nezaslzel. Jen příští neděli vzal dědův zpěvník a na chóru stoupl si na jeho místo.

Vlak projížděl ztemnělým krajem, z něhož jen časem vyhlédla vesnice okny zářícími jako oči rozhořelé radostí. A dnes všechna okna byla zapálena radostí a očekáváním, neboť za všemi okny sedí děti s netrpělivou touhou očekávající zítřejší den. Lampa svítí na stolech, kolem nichž si sedli lidé nad kouřící polévkou a mísou

bramborů. Všude je tak teplo a světlo. To již dnes září sem hvězda betlémská, která se zítra zastaví nad každým domem.

Doma na něho čekají. Celý den oči tázavě hledí na dveře jako na mlčící ústa a čekají, kdy promluví radostným příchodem. Nyní již otec obléká kabát a jde naproti k nádraží. Matka přikládá do kamen kousky dříví a vůně pryskyřice jako dým kadidla stoupá od kamen ke stolu, který již dnes, a hlavně zítra, podoben oltáři, shromáždí všechny kolem sebe. Marie sedí tiše a dívá se k oknu, modrému noční tmou, jako by to bylo čarovné zrcadlo, ukazující toužícím očím budoucnost. Proto se tam Marie dívá. Oči má sametové a bojácné jako laň. Snad právě nyní, zdvihajíc hlavu hodně již schýlenou k hodinám, dnes tak spokojeně vrčícím jako kocour, který se vyhřívá na kamnech, utírá matka zástěrou prázdnou židli. A otec již stojí na nádraží.

Zítra bude Štědrý den. Zůstane v koutě perlík. Otec usedne za široký stůl a ruce naň položí. Srdce předeběhne zdoluhavý tikot hodin. Marie bude strojit stromek a matka u plotny přichystá štědrovečerní jídlo, smaženou rybu. Všichni budou chodit po špičkách. A ticho bude tak hluboké, že i hlas srdcí v něm uslyšíš.

Vlak letěl tmou, zastavoval se na stanicích a zase odjížděl očím přitisknutým na studené sklo okna a nadarmo toužícím daleko, daleko odejet. Jen jiskry padaly tmou jako hvězdy z oblohy, ale vaše přání se nevyplnilo a jiskry se topily v blátě a kalužích.

Vít vystoupil na malém nádraží do tmy, ozářené několika petrolejovými lucernami. Ohlížel se po otci, který zde na něho vždycky čekával. Ale peron byl prázdný, jako opuštěný a zřícený dům, kde ani kočka nezůstala. A úředník v červené čepici, blikavou lucernou mávajíc vlaku na rozloučenou, zvyšoval jen jeho prázdnotu, vypadal jako člověk, který vyšel hledat někoho, kdo

se dávno ztratil. Bylo to poprvé, kdy otec nevystoupil ze tmy, aby přivítal syna, vracejícího se domů.

Snad vyšel dnes z domova později a ještě nedošel k nádraží. Snad potká ho na cestě.

Šel tedy sám dlouhou blátivou cestou k domovu. Kraj byl černý a obloha byla ještě černější. Těžké mraky visely z nebe jako roztrhané cáry. A Vít se díval, kdy ze tmy, tvrdší než skalní stěna, oddělí se otcova postava hranatá jako balvan.

Drobně mžilo, jako by někdo protivný a zlomyslný prskal do tváře.

Jindy kráčeli tudy s otcem. Nohama došlapovali na zmrzlou zem, jako by z ní oba vyrůstali. Nyní si již nebyli tak blízko jako dřív, kdy otec malého Víta houpal na kolenou, nebo kdy Vít s obdivem hleděl na otce, kterému zpod rukou padaly jiskry. Ale na této cestě k domovu šli vždy vedle sebe. Slova, která se mohla rozběhnout na různé strany, ztichla a mlčení spojilo jejich srdce.

Dnes však tudy jde Vít sám. Dvouhodinová cesta utíká pomalu, protože se na paty věší otázka:

Proč nepřišel?

Zdvihl se vítr, zalomcoval korunami stromů a zakvílel, jako by někdo zaplakal. Vít jde sám zablácenou silnicí. Bláto se lepí na boty a silnice je dlouhá. Otec nepřišel. Stromy, za nimiž může kdosi příkrčen číhat, stály na obou stranách silnice. A když šel kolem nich, vystoupily strašidelně bílými pni z černé tmy a udeřily ho do očí.

Vít se zachvěl a dal se do běhu, mávaje těžkýma nohama tmou.

Unaven a udýchán přiběhl do vsi, která ho vítala štěkotem psů. Lidé už spali a okna byla vyhaslá jak oči leklých ryb, jen z kovářny, skrčené pod strání, žlutý kruh světla pronikl do tmy, aby v ní utonul.

Čekají ho.

Otevře dveře. Matka obrátí k němu oči. Vyschlé oči bez lesku, místo bělma mříž červených žilek a místo panenky černá díra, do níž se cosi zřítilo. Snad člověk, snad život, snad celý svět.

Něco se stalo!

– Tatínek stůně, nepsali jsme, nechtěli jsme tě strašit. –

Marie ulekanýma očima hleděla na Víta, objala ho kolem krku, jako by se chtěla zachytit, aby nepadla do rozšklebené hlubiny.

Vít zůstal přimrazen, ale brzy se vzpamatoval. Obličej mu zkameněl, i rty zkameněly. Vít stojí pevně a Marie, nemusíš se bát, nepustí tě do propasti.

A když nemocný uslyšel, že Vít přijel, chtěl ho vidět. Ležel, hlava na červeně pruhovaném polštáři a na peřině ruce, široké lopaty, které dělník odložil. Oči odsunovaly těžká víčka, jako by zdvihaly náhrobní kámen. Pak pohlédly na Víta strnulým pohledem a vypadaly jako studánka, ve které vyschl pramen.

Před Vítem ležel muž, který holýma rukama lámal podkovy a perlíkem tříštil nejtvrďší ocel. A nyní zde ležel slabý a bledý, mohl ho složit do kolébky a houpat ho. Vždyť byl stejně slabý jako dítě, které se narodilo.

Vít ocelovýma očima hleděl na otce, pak se k němu schýlil a líbal ho na čelo zamžené studeným potem jako okno zadýchané mrazem. Usmál se otec, když viděl oči Vítovy a poznal v nich svého syna. To byla chvíle, kdy si otec se synem porozuměli nejlépe a po dlouhých letech, která je oddalovala, stanuli vedle sebe.

Víte, přece budeš kovářem, protože nutno mít z ocele ruce, srdce i oči.

Starý kovář žmoulal jazykem, jako by chtěl vyzdvihnout nějaký těžký předmět, a ze rtů vydraly se mu podivné zvuky, které se pak spojily ve slova. Hlas byl sípavý a slova se rozbíjela na třísky:

- Snad budu ještě živ. - Ale - snad - zemru. - Ze - mřít se - mu - sí... -

Na chvíli se zastavil a unaven dýchal, jako by mu klečel někdo na prsou a oběma rukama škrtil dech v hrdle. Obličej zase ztvrdl, ani sval se nepohnul. A znovu se rozevřely jeho rty:

- Josef měl být - kovářem - po mně, - ale - byl - zabit - někde - na - ital - ské - fron - tě... -

A zase umlkl.

Vít stál s očima upřenýma na otce. I otec se díval na syna, mluvit však nemohl, a přece syn rozuměl otci.

Té noci ležel Vít s očima otevřenýma. Nemohl usnout. Tma ležela nad ním a jako skála doléhala na jeho prsa.

Proč se mají rozejít právě dnes, kdy se poznali? Od dětství povolna odcházel syn od otce a pak cosi vstoupilo mezi ně. Snad bylo to město. Vít odvykl domovu a nepřicházel k otci s otázkami, protože otci byla jeho víra odpovědí na všechny otázky. Dosud měl ho rád jako dítě svého otce, ale dnes shledal se muž s mužem a mají se rozejít.

Tma plazila se jako had a otvírala tlamu ke dveřím, za nimiž ležel nemocný, jako by ho chtěla pohltit. Vít cítil za stěnou pohyby otce, ale neslyšel ani jediný vzdech. Otec dovedl sám žít, sám dovede i bolesti snést a umřít. Bez vzdechu jako železo rozdrčené perlíkem. Úder je i posledním vzdechem života.

Umřít! Co je to umřít? Studené tělo, modré rty rozpraskané jako zem pouště a oči, dva boláky, které hnisají.

Myšlenky a úděs bijí do spánků, jako by je chtěly rozrazit.

Proč se rodíme, když nutno je zemřít?

Dlouhá noc a ještě delší, když vedle tebe oddělen němou stěnou leží umírající. Tvé spánky jsou žhavé a krev rychleji proudí. Ty